

Erica van Boven, *Een hoofdstuk apart. 'Vrouwenromans' in de literaire kritiek 1898-1930* (1992), p. 257-259 (ingekort).

https://www.dbnl.org/tekst/bove002hoof01_01/bove002hoof01_01_0002.php

Zoals in het hele denkklimaat van het begin van de twintigste eeuw een ideologie valt aan te wijzen die het sekseverschil accentueert en psychologisch tracht te benoemen waarbij alle aandacht valt op de vrouwelijke psyche, zo vormt ook in de literaire kritiek deze ideologie een factor van belang. We hebben gezien hoe de literaire kritiek deze ideologie reproduceert en hem verbindt met literaire opvattingen en normen tot een speciaal voor vrouwen geldend normsysteem. De kenmerken van de begin-twintigste-eeuwse mentaliteit zijn zonder uitzondering terug te vinden in de literaire kritiek: zowel de grote aandacht voor vrouwelijkheid en de neiging vrouwelijkheid psychologisch te benoemen, als het hele scala van specifieke eigenschappen en waarden die aan vrouwen worden toegekend. Al deze tendenties en ideeën hebben een plaats in het literair normsysteem dat geldt voor vrouwelijke auteurs. Net als door de literaire en sociale loopt ook door de ideologische categorie een scheidslijn tussen oudere en jongere critici. De oudere generatie is overtuigd van de morele superioriteit van vrouwen en legt voor de ware vrouwelijkheid een uitgesproken verering aan de dag. De jongere critici zien vrouwelijkheid vooral als zinnelijkheid en aardsheid en dat heeft zijn weerslag op hun visie op vrouwelijke auteurs en 'vrouwenromans'. Door hun werk schemert onmiskenbaar een lage dunk van vrouwen en vrouwelijkheid die parallel loopt met hun literaire afwijzing van de romans; de psychologische argumenten dienen vaak om de literaire bezwaren kracht bij te zetten.

Niet alleen nemen de psychologische opvattingen en normen een grote plaats in in de literaire kritiek, maar ook worden ze, in tegenstelling tot de literaire opvattingen, per definitie alleen ingezet in verband met vrouwen en hun romans. Bovendien ligt de deels onbewuste en impliciete ideologie dieper dan de bewuste en expliciete laag van literaire opvattingen en normen. De ideologische vrouwbeelden en definities lijken van fundamentele aard te zijn. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het gegeven dat van iedere literaire onderscheiding op zeker moment een psychologische verklaring opduikt in de literaire kritiek.

Men rekent 'vrouwenromans' tot het realisme, de beschrijvingskunst. Niet zelden brengt men daarbij de theorie naar voren dat realisme nu eenmaal het beste past bij de natuurlijke aanleg van vrouwen: de aangeboren passiviteit van vrouwen, hun aangeboren onvermogen tot oorspronkelijkheid en scheppingskracht drijft hen tot kopiëren van het bestaande. Uit zulke typisch vrouwelijke eigenschappen verklaart men ook het epigonisme dat men karakteristiek vindt voor vrouwelijke auteurs, hoewel een enkeling hiervoor het vreedzame karakter van de vrouw verantwoordelijk acht. De onderwerpen waarover vrouwen schrijven verklaart men niet uit de levensomstandigheden van vrouwen maar liever uit het 'ewig Weibliche': vooral de liefde, maar ook de voorkeur voor het binnenhuiselijke leven brengt men in

verband met de vrouwelijke emotionaliteit. Deze eigenschap zou ook verantwoordelijk zijn voor het gegeven dat vrouwen eenzijdig gericht zijn op de inhoud, het verhaal van hun romans en geneigd zijn vorm en stijl te verwaarlozen.